

# Ervenconsulent ziet samenhang op erf

Afgelopen jaar bestond het Gelders Genootschap negentig jaar. De vereniging had tot voor kort vooral een plantoetsend karakter, maar maakte een omslag naar een meer proactieve en aanjagende organisatie. Bijvoorbeeld door het aanbieden van gespecialiseerde ervenconsulenten. Marieke Sanders en Annemiek Weijs vertellen over hun werk en de omgang met beleid.

## Karakteristiek Achterhoeks erf.

‘Door ontwikkelingen in de landbouw blijft het landelijk gebied veranderen,’ zegt Marieke Sanders. ‘Schaalvergroting, verbreding van het bedrijf naar bijvoorbeeld recreatie of zorgboerderij, maar ook het stoppen van de agrarische bedrijfsvoering hebben een groot ruimtelijk effect.’ De ervenconsulent adviseert bij al deze vormen hoe bestaande kwaliteiten geborgen en nieuwe kwaliteiten te ontwikkelen zijn. Sanders: ‘Om verschillende redenen zijn er veel agrariërs die stoppen met hun bedrijfsvoering. Daardoor veranderen veel erven van functie in het landelijk gebied. Juist de boerenerven die in bedrijf zijn, bepalen nu voor een groot deel de uitstraling van het landelijke gebied.’

Om de verrommeling in het buitengebied tegen te gaan is het de bedoeling dat de stallen, die geen functie meer hebben, worden gesloopt. In ruil daarvoor kan een initiatiefnemer woningen bouwen. Om dit in goede banen te leiden, heeft de overheid kaderstellend beleid opgesteld: het VAB. Dat staat voor Vrijkomende Agrarische Bebouwing. ‘Wanneer je alles op zijn beloop laat, krijg je uitschieters naar boven – mooie erven met een nieuwe functie en passende architectuur – maar het omgekeerde komt ook voor’, vertelt Annemiek Weijs. ‘Om de kwaliteit van het landelijk gebied te waarborgen, zijn richtlijnen nodig’, vult Sanders aan. Het VAB geeft hiervoor het kader, bijvoorbeeld over de te bebouwen oppervlaktes in

verhouding tot het aantal vierkante meters dat gesloopt wordt en het aantal te bouwen objecten. Het VAB zegt echter weinig over kwaliteit, landschappelijke waarden, cultuurhistorie en de specifieke kansen op afzonderlijke locaties. Die kwalitatieve doelstellingen staan in ander beleid. Voor de eigenaren van boerenerven en gemeenten is het soms lastig om het kwantitatieve en de kwalitatieve beleid te verenigen. Op dit punt komen de ervenconsulenten van het Gelders Genootschap in beeld.

## Samenhang

Samen met de initiatiefnemers gaan de ervenconsulenten rond de tafel zitten. De opdrachtgever (bijna altijd de gemeente)

betaalt een deel van het advies, het genootschap een deel en het derde deel wordt betaald uit subsidie van de provincie.

Een ervenconsulent weet wat er speelt in een gebied, kent de historie, de karakteristieken van de bebouwing en het landschap. Belangrijk is de samenhang op een erf. Hoe staan de gebouwen op het erf? Is er een duidelijk hoofdgebouw zichtbaar? Is het geheel als eenheid te beleven? Ook het landschap speelt een grote rol. Een omvorming is een mogelijkheid voor het versterken van lanen en houtwallen en het verbinden van recreatieve routes. Daarnaast is de architectuur van de gebouwen belangrijk. Iedere regio heeft zo zijn eigen kenmerken. Natuurlijk is er binnen het specifieke karakter van het gebouw vernieuwing mogelijk. Hoewel de initiatiefnemer de rol van ontwikkelaar heeft, kan een gemeente een architect verplicht stellen. 'Niet iedere ontwikkelaar ziet hier



Een nieuw vormgegeven stal in 't Harde.



Varkensstal verbouwd tot woning in Silvolde.

het nut van in', vertelt Sanders lachend. 'Ze denken vaak: waarom moet ik een architect inhuren, hij moet toch doen wat ik zeg.'

### Richtlijnen voor de planvorming

Het resultaat van het werk van een ervenconsulent is het zogenaamde erfadvies. Hierin staan op drie niveaus – landschap, erfinrichting en bebouwing – de richtlijnen omschreven voor de toekomstige inrichting. Deze vormen het kader voor de verdere uitwerking door de initiatiefnemer. Hoewel het gaat om een advies, is er rekening gehouden met het geldende beleid, waaronder het VAB, mogelijke Landschapsontwikkelingsplannen (LOP) en de welstandseisen. Het advies van de onafhankelijke ervenconsulenten wordt veelal gevolgd. Iedereen weet nu waar hij of zij aan toe is. Er zijn zelfs gemeenten, waaronder bijvoorbeeld de gemeenten Nunspeet en Aalten die het inschakelen van ervenconsulenten bij een omvorming verplicht stellen.

### Gemotiveerd negeren

Voor consulenten Sanders en Weijs is het VAB een startpunt. Een basis die richting geeft aan een scala aan mogelijkheden, maar die ook zorgt voor gelijkheid. De slag die het Gelders Genootschap maakt, helpt de initiatiefnemers een heel eind in de goede richting. Een onafhankelijk advies dat de mogelijkheden schetst en rekening houdt met het geldende beleid en de regelgeving in de regio. Sanders: 'Dit scheelt de initiatiefnemer veel tijd. Het maakt in één oogopslag duidelijk waar de initiatiefnemer rekening mee moet houden om het plan soepel door de procedures te krijgen tot een vastgesteld plan.' Weijs vult aan: 'Natuurlijk is het beleid kaderstellend. Afhankelijk van de locatie kunnen we ook adviseren hiervan af te wijken. Gemotiveerd negeren noemen we dat. Soms is meer bouwen dan strikt omschreven niet schadelijk voor de kwaliteit van de plek. Een andere keer kan een plek zo kenmerkend zijn voor het landschap of de cultuurhistorie, dat we een specifieke bouwplaats op het erf adviseren waar dan misschien maar één gebouw terug mag komen.' Tot slot zegt Weijs: 'Beleid is altijd kaderstellend en zeer nuttig als richtlijn. Vanuit onze ideële instelling – bevordering van schoonheid van stad en land – en vanuit onze expertise kan het Gelders Genootschap als onafhankelijke partij adviseren hiervan af te wijken, als de kwaliteit van de plek dit vraagt. Kwaliteit vóór beleid, zoals het hoort.'

Remco van Eijndhoven  
en Niels Peters



**Annemiek Weijs** studeert in 2001 af aan de Internationale Agrarische Hogeschool Larenstein, richting beheer. Ze gaat aan de slag bij SmitsRinsma als werkvoorbereider. Vervolgens doet ze de opleiding Landscape Planning and Design aan Wageningen UR, waar ze in 2005 afstudeert in de richting landschapsarchitectuur. Nadat ze voor de gemeente Apeldoorn heeft gewerkt, begint ze in 2007 als adviseur ruimtelijke kwaliteit/ervenconsulent bij het Gelders Genootschap.



**Marieke Sanders** rondt haar studie aan de Internationale Agrarische Hogeschool Larenstein in 2003 af, in de richting ontwerpen, waarna ze in hetzelfde jaar begint aan de studie Landscape Planning and Design aan Wageningen UR, richting landschapsarchitectuur. Na haar afstuderen in 2005, werkt ze achtereenvolgens bij het ministerie van LNV, provincie Noord-Brabant en vanaf 2009 bij het Gelders Genootschap, als adviseur ruimtelijke kwaliteit/ervenconsulent.